הלכה · משנה תורה · מפרשים · מלאכת שלמה · ספר אהבה

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות ברכות

רבי שלמה חכים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות ברכות

רבי שלמה חכים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-תורה-הלכות-ברכות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ה 4
הלכה א 4
הלכה טז 5
פרק יא 6
הלכה ה 6

פרק ה

הלכה א

וספק יש בדבר אם הן חייבות מן התורה וכו'. הנה רבינו ז"ל לא גילה לנו צד הפיטור מן התורה אם הוא מטעם רש"י ז"ל דלא נחלקה ארץ ישראל לנשים או מטעם התוס' ז"ל שאינן יכולות לומר ברית ותורה דלא שייכי בהן דאי משום דנשים לא נטלו חלק בארץ תיבעי כהנים ולויים דלא נטלו חלק בארץ.

וראיתי למרן החבי"ב באו"ח סי' קפ"ו שפי' דברי התוס' הללו וז"ל ויראה לי פי' דבריהם דכהנים ולויים נמי תיבעי לר' מאיר דאמר בתוספתא דבכורים פ"ק כהנים מביאים ולא קורין מפני שלא נטלו חלק בארץ דלר' יהודה שסובר דכהנים מביאים וקורין דכשם שנטלו לויים חלק בשדה מגרש כך נטלו כהנים וה"ה שחייבים בברכת המזון שהרי נטלו חלק בשדה מגרש וכו' ומהתימה מהשלטי גיבורים שכתב בפ' מי שמתו דכהנים ולויים לפירש"י ז"ל אין חייבים בברכת המזון ולפי' התוס' והמרדכי חייבים ע"כ דכבר נתבאר דאף לפירושם חייבים. איברא שאף למה שפירשתי דברי התוספות מגומגמים במ"ש ותימה דכהנים ולויים נמי שהרי לא נטלו חלק בארץ דלויים מאן דכר שמייהו דנהי דכהנים פליג ר"מ בלויים מודה דמביאין וקורין שהרי נטלו שדה מגרש ואולי אגב שיטפיה דכהנים נקטי לויים ושוב נדפסו תשובות הרב מהר"ש יונה ז"ל וראיתי שם בסי' נ"ד כתב ככל מ"ש יעו"ש.

ולא זכיתי להבין דברי הרב ז"ל דמה לו לילך להתוס' דבכורים כדי לומר דכונת התוס' הוא לדעת ר' מאיר דלר' יהודה כיון דנטלו ערי מגרש שפיר חזי לברוכי מן התורה והוקשה לו מילת לויים דנקטו התוס' והוצרך לומר דאגב נקטיה והלא משנה שלמה שנינו בסוף מס' מעשר שני ושם נאמר מכאן אמרו ישראל וממזרים מתודים אבל לא גרים ור"מ אומר אף לא כהנים ולויים שלא נטלו חלק בארץ ר"י אומר יש להם ערי מגרש ע"כ. הרי להדיא דלר"מ כהנים כי הדדי נינהו ושניהם אינם מתודים משום דלא נטלו חלק בארץ ור"י פליג עליה בשניהם וכיון שכן הוה מצי לומר דכונת התוס' הוא לר"מ דהכא ובדקדוק נקטו כהנים ולויים שהיו פטורים כהנים ולויים מברכת המזון והובאה משנה זו בתשובת מהרש"י ז"ל שם ואיך נעלם מיניה וכמו כן קשה קצת להרמב"ן ז"ל בשיטתו לבתרא דף פ"א מהש"ס ד"ה והכתיב שכתב בתוך הלשון וז"ל ויש שואלים היאך מוציאים שאר הגרים ידי חובתן בברכת המזון שהרי לא נטלו חלק בארץ ומדרבנן נינהו כדאמרינן במס' ברכות דנשים בברהמ"ז דרבנן וטעמא דמילתא משום דלאו בת ירושה היא וא"ת וכו' א"כ כהנים ג"כ לא יוציאו דתניא בתוספתא כהנים מביאין ולא

קורין לפי שלא נטלו חלק בארץ ור"י אמר כשם שנטלו הלויים כך נטלו כהנים ורב חסדא כהן הוה ובריך בי ריש גלותא ואין ספק שמוציאין את הרבים ידי חובתן ואפי' משום דקי"ל כר"י ולא כר"מ ואפי' דס"ל שאין ברהמ"ז תלויה בחלק הארץ ובריייתא בפ' מי שמתו אליבא דר"י יעו"ש וקשה דלמה תלה הקושיא מהתוספתא דבכורים ולהקשות מכהנים ולא ממתני' דלעיל דבין כהנים ובין לויים ס"ל לר"מ שאין מתודים משום שלא נטלו חלק בארץ וא"כ לא יוציאו אחרים יד"ח בברהמ"ז ועל זה יבא תירוצו.

ודע שבעיקר דברי השלטי הגיבורים שהביא הרב כנה"ג דכהנים ולויים פטורים מברהמ"ז לדעת רש"י ז"ל קשיא לי ממ"ש ריש פ"ק דערכין דף ד' דאמרינן התם הכל חייבים בזימון כהנים ולויים וישראלים ופריך פשיטא ומשני ל"צ דקאכלי בקדשים סד"א ואכלו אותם אשר כופר בהם אמר רחמנא והא כפרה היא קמ"ל ואכלת ושבעת והא איתנהו ואם כדברי הרב ז"ל בדעת רש"י איך אמרו בש"ס והא איתנהו כיון דשם נאמר על הארץ הטובה אשר נתן לך וכהנים ולויים לא נטלו חלק בארץ לדעת הרב ז"ל וצריך ישוב.

ואמת אגיד דבעינא דאימא מילתא ומסתפינא והוא דקרא כתיב ביהושע ולבני אהרן נתנו את עיר מקלט הרוצח את חברון ואת מגרשיה וגו' כל ערי בני אהרן הכהנים שלש עשרה ומגרשיהם ואח"כ מונה אותם ללויים ואומר כל ערי הלויים בתוך אחוזת בני ישראל ערים ארבעים ושמונה ומגרשיהם והם אותם שנתן לכהנים עם אותם שנתן ללויים וא"כ מאי האי דמחלק בתוספתא בין כהנים ללויים לר' מאיר וצריך ישוב ושוב ראיתי בס' חסדי דוד שנרגש מזה ותירץ ולא נתקררה דעתי בתירוצו וצריך אני מרבותי.

הלכה טז

בד"א שיצאו יד"ח בזמן שאכלו ולא שבעו וכו'. כתב הר"ן בפ"ק דקידושין על ההיא דנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא וז"ל וכ"ת מ"מ בדלית ליה עיקר באורייתא אתי דרבנן ומפיק דרבנן וכיון שכן למה אמרו קטן לא יפרוס על שמע והא כל שהגיע לחינוך מחייב מדרבנן איכא למימר דקטן אינו מחויב בדבר כלל דלאו בר חיובא הוא ומצוה דחינוך עליה דאבוה רמייא ולפי"ז הא דתניא בפ' מי שמתו בן מברך לאביו ואשה מברכת לבעלה ואוקימנא בדאכל שיעורא דרבנן לאו בבן קטן איירי דאיהו כיון דלאו בר חיובא הוא אפי' בשעורא דרבנן לא מפיק אלא אשה הוא דתוקמא בהכי אבל בבן גדול מיירי וקמ"ל דסופר מברך ובור יוצא משום דבעי למימר תבא מארה וכו' יעו"ש.

ולענ"ד דברי הר"ן ז"ל לא זכיתי להבינם דא"כ מאי ולטעמיך קטן בר חיובא הוא וכו' דקאמר אשר מכח זה הוצרך להעמידה בדאכל שיעורא דרבנן דאתי דרבנן ומפיק דרבנן

ומאן דכר שמיה דקטן כיון דברייתא בבן גדול איירי ולא הו"ל למימר אלא מאי קושיא הב"ע בדאכל בעל שיעורא דרבנן ומשו"ה אשה מברכת לבעלה כיון דהקושיא אינה אלא מחלוקה דאשה מברכת לבעלה. וסבור הייתי לומר דכונת הר"ן ז"ל לומר דאף דהדחיין קא מקשה ליה מ"מ מחלוקה דבן ומשו"ה משני ליה בדאכל שיעורא דרבנן מ"מ רבא גופיה שהוא הפשטן לא דחיק האי וליטעמיך דמצי שפיר לאוקמי לקושטא דמילתא בבן גדול וכדברי הרב ז"ל אלא דאפ"ה שערי דחייה לא ננעלו דמצינן לאוקמי דאשה מברכת דקתני מיירי בדאכל שיעורא דרבנן ודוק.

פרק יא

הלכה ה

העושה מצוה ולא בירך אם עדיין המצוה קיימת וכו' ואם דבר שעבר הוא אינו מברך וכו'. כתב מרן החבי"ב ז"ל בשיירי כנה"ג או"ח סי' תל"ב וז"ל אבל בהגהות אשירי פ"ק דברכות בשם אור זרוע כתב דדוקא בסעודה שאסור ליהנות בעוה"ז בלא ברכה וכו' אבל שאר המצות כל שלא בירך קודם עשיית המצוה מברך אח"כ וכתב הב"ח ז"ל ומיהו למעשה כיון דהרמב"ם ז"ל ס"ל דאין לברך אחר שנעשה המצוה וספק ברכות להקל כיון שסיים בדיקתו הפסיד ע"כ. ואי לאו דמסתפינא הו"א דא"צ להסתייע משום דספק ברכות להקל דלענ"ד נראה דאין מי שסובר שיברך אחר שסיים המצוה מכל וכל דמ"ש בהגהות אשירי בשם אור זרוע כל היכא שלא בירך קמי המצוה מברך אח"כ לאו דוקא אלא הכונה אחר שהתחיל המצוה אבל אם סיים מכל וכל אינו מברך עכ"ל.

וקשה לי טובא דמה יענה הרב ז"ל להה"א שכתב הגהות אשירי בפ"ק דחולין וז"ל ומיהו אם לא בירך קודם השחיטה יכול לברך אחר השחיטה ויוצא ידי חובתו שכל מצוה שלא בירך עובר לעשייתן מברך אחר עשייתן כדפרישית בברכות ע"כ. הרי לך להדיא דכונתו לומר דאף שנגמרה המצוה לגמרי כשחיטה וכיוצא מצי לברך אח"כ שלא כדברי הרב ז"ל וצ"ע. וכמו כן קשה להפר"ח שהיה ר"ל כן ולא זכר שר הך דחולין (א"ה ס"ט עיין להפר"ח ביו"ד סי' י"ט סק"ג שהביא דברי הגהות אשירי בפ"ק דחולין דפליג על הרמב"ם וא"כ קשה יותר איך עלה על דעתו לומר כן בכונת הגהות אשירי דפ"ק דברכות וק"ל).